

Порядок обліку витрат обігу в підприємствах торгівлі споживчої кооперації та шляхи його удосконалення

В статті розглядається діюча система обліку витрат обігу в споживчій кооперації. Запропоновано шляхи удосконалення аналітичного обліку з метою отримання більш повної і достовірної інформації для управління.

витрати обігу, адміністративні витрати, витрати на збут, статті витрат

Постановка проблеми. Практика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств і організацій торгівлі споживчої кооперації та стан бухгалтерського обліку свідчить про низьку ефективність внутрішнього контролю, який здійснюється на базі чинного законодавства та нормативно-правової бази. Адже всі фінансові порушення, непродуктивні витрати і втрати, збиткова діяльність підприємств торгівлі починається, як правило, з неякісного бухгалтерського обліку, несвоєчасної і запізненої інформації, відсутності центрів відповідальності, своєчасного реагування керівників на ті чи інші недоліки, неналежне оформлення відповідних документів, що призводить до непродуктивних витрат і втрат. Найбільші суми видатків в торговельних підприємствах споживчої кооперації припадають на операційну діяльність, зокрема на “Адміністративні витрати” і “Витрати на збут”. Облік витрат підприємств роздрібної торгівлі споживчої кооперації здійснюється відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” [1], а також Інструкції про застосування книжково-журнальної форми бухгалтерського обліку в організаціях і підприємствах споживчої кооперації, яка затверджена постановою Правління Укоопспілки від 19.11.2001р. №304[2], та посібника “Бухгалтерський облік на підприємствах роздрібної торгівлі та громадського харчування споживчої кооперації” за редакцією професора В.О.Озерана [3].

Для того, щоб інформація про витрати обігу своєчасно надходила до користувачів для забезпечення контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів необхідно конкретизувати методику до умов підприємства торгівлі з урахуванням їх організаційної структури та обсягів діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Суть, принципи, методичні прийоми обліку, аналізу і контролю витрат обігу досліджувались такими вітчизняними вченими, як М. В. Кужельний, В. Г.Лінник, В. О.Озеран, В. В.Сопко, В. С.Рудницький, В. О. Ластовецький та іншими. Однак, питання організації обліку і контролю в підприємствах торгівлі споживчої кооперації досліджено ще недостатньо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. На теперішній час органи управління володіють недостатньою інформацією про склад адміністративних витрат і витрат на збут, що не дозволяє в достатній мірі приймати правильні управлінські рішення. Фахівцями, які здійснюють контроль з питань фінансово-господарської діяльності, необхідно в кожній конкретній

ситуації деталізувати завдання, як з урахуванням чинних нормативних актів, так і практичного досвіду.

Постановка завдання. Дослідження впровадження “Інструкції про застосування книжково-журнальної форми бухгалтерського обліку в організаціях і підприємствах споживчої кооперації”, затвердженої постановою Правління Укоопспілки від 19.12.2004 року №304. Розкрити суть діючої методики обліку адміністративних витрат і витрат на збут і запропонувати більш детальний аналітичний облік цих витрат, необхідний для управління підприємствами торгівлі споживчої кооперації.

Викладення основного матеріалу. Об’єктами обліку витрат обігу в галузі торгівлі споживчої кооперації є райспоживспілки, споживчі товариства, госпрозрахункові відокремлені підрозділи, кооперативні підприємства, окремі магазини.

Витрати операційної діяльності підприємств роздрібної торгівлі, що не включаються до собівартості реалізованих товарів, поділяються на:

- адміністративні витрати;
- витрати на збут;
- інші операційні **витрати**.

Ці витрати обліковуються за відповідними рахунками, субрахунками та статтями.

Облік адміністративних витрат і витрат на збут здійснюється за нижче наведеним складом статей та їх змістом.

До статті “Витрати на оплату праці” відносяться суми на оплату праці фізичних осіб, які перебувають у трудових відносинах з відповідним торговельним підприємством, організацією (платником податку), а саме: основна і додаткова заробітна плата, інші види заохочення і виплат, виходячи із тарифних ставок у вигляді премій, заохочень, виплати за виконання робіт (послуг) згідно з договорами цивільно-правового характеру, будь-які інші виплати у грошовій або натуральній формі, встановлені за домовленістю сторін. До витрат на оплату праці також відносяться обов’язкові виплати, внески на обов’язкове страхування життя, або здоров’я працівників у випадках, передбачених законодавством.

Стаття “Відрахування на соціальні заходи”. До цих витрат відносяться відрахування на обов’язкове державне пенсійне страхування, страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності і затратами, зумовленими народженням і похованням, медичне страхування, страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинило втрату працездатності, страхування на випадок безробіття, інші передбачені законодавством України види загальнообов’язкового соціального (державного) страхування фізичних осіб, які перебувають у трудових відносинах з підприємством. Витрати нараховуються на виплати, сума яких зазначена у статті “Витрати на оплату праці” в порядку, встановленому законодавством.

До статті “Витрати на утримання основних засобів та інших необоротних матеріальних активів” підприємства роздрібної торгівлі включають суми нарахованих витрат: за опалення, освітлення, водопостачання, каналізацію та інші комунальні послуги; за вартість електроенергії, контрольно-касових апаратів, обчислювальної техніки; за проведення протипожежних заходів; за послуги, пов’язані із забезпеченням пожежної, відомчої та позавідомчої охорони; інші витрати на утримання основних засобів.

Стаття “Амортизація”. До цих витрат відносяться суми, пов’язані з нарахуванням амортизації основних засобів, необоротних матеріальних та нематеріальних активів, що підлягають амортизації.

Відповідно до п.28 П(С)БО7 “Основні засоби” методи нарахування амортизації основних засобів підприємством обираються самостійно з урахуванням очікуваного способу використання активу.

До складу витрат на ремонт основних засобів включаються витрати, що здійснюються для підтримання об’єкту в робочому стані та одержання первинно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання.

До складу витрат на зберігання, підсортування, обробку, пакування і передпродажну перепідготовку товарів належать такі витрати: вартість матеріалів, використаних для сортування та пакування товарів; витрати на дезинфекцію та дератизацію; витрати на утримання холодильного обладнання, морозильників; інші дрібні господарські витрати на утримання приміщення.

У складі статті “Витрати на ремонт тари” відображаються витрати на ремонт, очищення і дезинфекцію мішкотари, дерев’яної та інших видів тари.

До складу витрат на рекламу та дослідження ринків (маркетинг) відносяться витрати на розробку та друк рекламної продукції (каталогів, плакатів, проспектів); витрати на рекламу в пресі, оголошення по радіо і на телебаченні тощо; витрати, пов’язані з ціноутворенням товарів; витрати на стимулювання збуту товарів та інші дослідження ринку.

Стаття “Витрати на гарантійний ремонт товарів та гарантійне обслуговування робіт (послуг)”. До цих витрат відносяться будь-які витрати на гарантійний ремонт (обслуговування) або гарантійну заміну товарів.

Стаття “Витрати на зв’язок”. До цих витрат належить оплата послуг поштового, телефонного, факсимільного та інших видів зв’язку.

До статті “Витрати на службові відрядження” належать витрати на відрядження фізичних осіб, які перебувають у трудових відносинах з підприємством, організацією, у межах фактичних витрат на проїзд, оплату вартості проживання у готелях.

Стаття “Податки, збори та інші обов’язкові платежі”. До складу таких витрат належать передбачені законодавством податки, збори та обов’язкові платежі, крім податків, зборів та обов’язкових платежів, що нараховуються та сплачуються за рахунок прибутків.

До статті “Винагороди за професійні послуги” включаються витрати на оплату робіт і послуг консультативного та інформаційного характеру, пов’язаних із забезпеченням діяльності підприємства, а також передбачених законодавством обов’язкових аудиторських, юридичних перевірок.

До статті “Загальнокорпоративні витрати” відносяться витрати споживчих товариств, споживспілок, підприємств торгівлі спрямовані на проведення річних зборів, з’їзду тощо.

До статті “Інші витрати” відносяться: витрати, спрямовані на забезпечення працівників спеціальним одягом, взуттям, обмундируванням, що необхідні для виконання професійних обов’язків; вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів при передачі їх в експлуатацію; витрати на придбання літератури для інформаційного забезпечення господарської діяльності, у тому числі з питань законодавства і передплату спеціалізованих періодичних видань; витрати, пов’язані з професійною підготовкою або перепідготовкою фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з платником податку; будь-які витрати на придбання ліцензій та інших спеціальних дозволів, включаючи плату за реєстрацію підприємства у відповідних органах, на придбання торгових патентів та інші витрати.

Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” передбачає право підприємств не тільки обирати форму бухгалтерського обліку, а й визначати методи ведення виробничого (управлінського) чи комерційного обліку. Тому

для таких підприємств, для забезпечення дієвого контролю за витратами обертання і пошуком резервів їх зниження, доцільно було б розширити аналітичний облік витрат за рахунком 93 “Витрати на збут”, виділивши із статті 3 “Витрати на утримання основних засобів та інших необоротних матеріальних активів” окремі статті, а саме :

3.1. На оперативну оренду основних засобів.

3.2. На опалення, освітлення, водопостачання, каналізацію та інші;

3.3. За вартість електроенергії.

3.4. За послуги, пов’язані із забезпеченням пожежної, відомчої та позавідомчої охорони.

3.5. Інші витрати на утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів підприємства.

Із статті 9 “Податки, збори та інші обов’язкові платежі” доцільно виділити такі статті:

9.1. Плата (податок) за землю.

9.2. Податок з власників транспортних засобів.

9.3. Збір на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства.

9.4. Єдиний податок.

9.5. Плата за ліцензії та патенти.

9.6. Комунальний податок.

9.7. Інші податки і збори.

Із статті 12 “Витрати на зберігання, підсортування, обробку, пакування і передпродажну підготовку товарів (продукції) виділити наступні статті:

12.1. Витрати на дезинфекцію та дератизацію.

12.2. Витрати на утримання холодильного обладнання, морозильників.

12.3. Інші господарські витрати на утримання приміщення.

13. Витрати на ремонт основних засобів.

14. Витрати на спецодяг, взуття, обмундирування, що необхідні для виконання професійних обов’язків.

15. Вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів при відпуску їх в експлуатацію.

16. Витрати, пов’язані з виготовленням і використанням бланків бухгалтерських документів, реєстрів, звітності.

17. Витрати на придбання літератури для інформаційного забезпечення господарської діяльності і передплату спеціалізованих періодичних видань.

18. Витрати на сплату відсотків за користування кредитами.

19. Інші витрати на збут.

Для споживспілок і їх підприємств, які ведуть аналітичний облік адміністративних витрат, для забезпечення постійного контролю за використанням коштів пропонуємо із ст.3 “Витрати на утримання основних засобів та інших необоротних матеріальних активів” виділити наступні статті:

3.1. Витрати на утримання службового автомобільного транспорту.

3.2. На оперативну оренду основних засобів.

3.3. На опалення, освітлення, водопостачання, каналізацію та інше.

3.4. За вартість електроенергії.

3.5. За послуги, пов’язані із забезпеченням пожежної, відомчої та позавідомчої охорони.

3.6. Інші витрати на утримання основних засобів.

Із ст.7 “Витрати на зв’язок” виділити наступні статті:

7.1. Витрати на телефонний зв’язок.

7.2. Витрати на мобільний зв’язок.

7.3. Поштово-телеграфні витрати.

Із ст.9 “Податки, збори та інші обов’язкові платежі” виділити такі статті:

9.1. Плата (податок) за землю.

9.2. Комунальний податок.

9.3. Єдиний податок.

9.4. Плата за ліцензії та патенти.

9.5. Інші податки і збори.

Для реалізації цих пропозицій пропонуємо в системі споживчої кооперації ввести субрахунки третього і четвертого порядку, за якими вести аналітичний облік в регістрах бухгалтерського обліку.

На наш погляд, така номенклатура витрат господарської діяльності дозволить одержати більш детальну інформацію з даних аналітичного бухгалтерського обліку, яка необхідна для контролю за доцільністю витрат, визначення прибутку та складання фінансової звітності.

Суми витрат, що протягом усього місяця нагромаджуються за дебетом субрахунків 9201 “Адміністративні витрати підприємств”, 9302 “Витрати на збут роздрібною торгівлю” відносяться на зменшення фінансового результату звітного періоду. Наведені субрахунки дебетуються за кредитом рахунків (субрахунків):

131 “Знос основних засобів”, 132 “Знос інших необоротних матеріальних активів”, 133 “Накопичена амортизація нематеріальних активів”, 134 “Знос основних засобів” – на суми амортизаційних відрахувань (зносу) основних засобів, необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів;

20 “Виробничі запаси”, субрахунки 201 “Сировина і матеріали”, 203 “Паливо”, 205 “Будівельні матеріали”, 209 “Інші матеріали” – на вартість відпущених матеріалів, палива, будівельних матеріалів, тощо для господарських потреб підприємства;

22 “Малоцінні та швидкозношувані предмети” – на облікову вартість відпущених малоцінних та швидкозношуваних предметів у експлуатацію;

28 “Товари”, субрахунки 2822 “Товари у роздрібній торгівлі” – на вартість товарів витрачених на пакування, обробку, сортування та передпродажну підготовку товарів, 284 “Тара під товарами” – на купівельну вартість пакувальних матеріалів і тари, фактично використаних за установленими нормами на пакування товарів, що відносяться за рахунок підприємства;

37 “Розрахунки з різними дебіторами”, субрахунок 372 “Розрахунки з підзвітними особами” – на суму сплачених документів за службовими відрядженнями (проїзд, вартість проживання в готелях, інших житлових приміщеннях, добових);

39 “Витрати майбутніх періодів” – на суму оплачених у звітному періоді витрат, що повинні бути списані на адміністративні витрати та витрати на збут;

63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”, субрахунок 6313 “Розрахунки з постачальниками за іншими розрахунками” – на суми нарахувань: за оперативну оренду об’єктів основних засобів, за комунальні послуги (опалення, освітлення, водопостачання тощо), забезпечення охорони, за ремонт основних засобів;

64 “Розрахунки за податками і платежами”, субрахунки 641 “Розрахунки за податками”, 642 “Розрахунки за обов’язковими платежами” – на суми нарахованих податків, зборів, інших обов’язкових платежів;

65 “Розрахунки за страхуванням”, субрахунки 651 “За пенсійним забезпеченням”, 652 “За спеціальним страхуванням”, 653 “За страхуванням на випадок безробіття” – на суми нарахованих відрахувань на обов’язкове державне пенсійне страхування, обов’язкове соціальне страхування тощо;

66 “Розрахунки з оплати праці” – на суму заробітної плати, нарахованої працівникам підприємства (основна і додаткова заробітна плата, премії, інші нарахування).

68 “Розрахунки за іншими операціями”, субрахунки 683 “Внутрішньогосподарські розрахунки” – на суми нарахувань за операції загальноуправлінської діяльності з підприємствами, виділеними на окремий баланс;

685 “Розрахунки з іншими кредиторами” – на суми нарахувань за послуги консультативного, інформаційного характеру, аудиторські та юридичні послуги, за послуги різних видів зв'язку.

Контроль за адміністративними витратами і витратами на збут товарів ведеться за видами (статтями) витрат на підставі даних аналітичного обліку у книгах №К-21 для субрахунку 9201 “Адміністративні витрати підприємств”, книга К-22 для субрахунку 9302 “Витрати на збут роздрібної торгівлі”.

У кінці місяця загальна сума витрат за місяць з відповідних субрахунків перераховується на дебет рахунку 79 “Фінансові результати”, субрахунок 7912 “Результат операційної діяльності роздрібної торгівлі”. При цьому складається меморіальний ордер на перерахування витрат за місяць.

Висновки і пропозиції подальших розвідок. Головним завданням бухгалтерського обліку є забезпечення контролю за використанням трудових, матеріальних і фінансових ресурсів відповідно до затверджених нормативів і кошторисів, своєчасне запобігання негативним явищам у фінансово-господарській діяльності, виявлення і мобілізація внутрішньогосподарських резервів, формування повної, достовірної інформації про господарські процеси і результати діяльності підприємства, необхідної для оперативного керівництва і управління, а також для використання інвесторами, постачальниками, фінансовими, податковими, статистичними та банківськими установами.

Вищенаведений порядок обліку витрат обігу торговельних підприємств споживчої кооперації з використанням названих статей дозволить виконати всі завдання бухгалтерського обліку, провести якісний аналіз витрат торговельних підприємств і підготувати на його основі обґрунтовані управлінські рішення щодо покращення фінансово-господарської діяльності підприємств торгівлі споживчої кооперації.

Список літератури

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”: Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року №318 // Бухгалтерія №52/2.- 2001.- с.72-76.
2. Інструкція про застосування книжково-журнальної форми бухгалтерського обліку в організаціях і підприємствах споживчої кооперації /Волошин А.М. та інші.К.: ДІА, 2002.-214с.
3. Бухгалтерський облік на підприємствах роздрібної торгівлі та громадського харчування споживчої кооперації. Навчальний посібник / За ред. В.О. Озерана- К.: НМЦ “Укоопосвіта”,2003.- 188с.

В статье рассматривается действующая система учета издержек обращения в потребительской кооперации. Предложены пути усовершенствования аналитического учета с целью получения более полной и достоверной информации для управления.

The article deals with the current system of recording turn over costs in consumer cooperatives. Ways of improving analytical recording aimed at providing more complete and true information for management have been introduced.